

چیستی و چرایی جنگ ترکیبی استکبار جهانی از بعد دیپلماسی علیه جمهوری اسلامی

علی قربانی رشنودی

دانشجوی دکتری مدیریت راهبردی، دانشگاه عالی دفاع ملی

چکیده

با توجه به تغییرات گسترده و پیچیده محیطی و رویدادهای تاریخی، سیاسی و دیپلماسی، استکبار جهانی از طریق به کارگیری بازیگران دولتی و غیردولتی با هدف کاهش مشروعیت سیاسی جمهوری اسلامی ایران و بهره‌گیری از انواع روش‌ها و شیوه‌های جنگ علیه کشور در سطح جهانی اقداماتی انجام داده است. این مقاله با بررسی چیستی و چرایی جنگ ترکیبی استکبار جهانی از بعد دیپلماسی علیه جمهوری اسلامی ایران به عنوان رهیافتی در معرفی شیوه‌ها و روش‌های دیپلماسی در عرصه جنگ ترکیبی را مورد بررسی قرار می‌دهد. ماهیت نظری مقاله، کیفی و از نوع توصیفی تحلیلی می‌باشد. شیوه گردآوری اطلاعات به صورت کتابخانه‌ای و استفاده از روش فیش‌برداری با مراجعه به منابع دست‌اول اعم از کتاب‌ها، مقاله‌های فارسی و انگلیسی به بررسی تاریخچه جنگ و نسل‌های جنگ، تعریف دیپلماسی، تقسیم‌بندی آن، شناخت اقدامات و فعالیت‌های برنامه‌ریزی شده قدرت‌های بزرگ در جنگ ترکیبی که با هدف منزوی نمودن ایران اسلامی شکل گرفته، می‌پردازد. با بهره‌گیری از تدابیر رهبر انقلاب و قوانین و سند چشم‌انداز دفاعی به دنبال ارائه راهکارهایی می‌باشد.

کلیدواژه‌ها: جنگ، جنگ ترکیبی، دیپلماسی، بازیگران دولتی، بازیگران غیردولتی

مقدمه

بی‌شک انقلاب اسلامی ایران یک تحول اجتماعی - سیاسی ریشه‌دار و اساسی می‌باشد که با برپایی نظام سیاسی برگرفته از تعالیم اسلامی با پشتوانه مردمی در جامعه و با دارا بودن همه عناصر موجود در انقلاب‌های بزرگ دنیا، بپا خواسته است. کشور ایران اسلامی در یکی از مناطق حساس ژئوپلتیک جهان، سردمداران غرب را با پدیده‌ی نوین در صحنه سیاست‌های جهانی مواجه ساخته، پدیده‌ای که بنا به ماهیت و سرشت خود که همانا جوهره‌ی اصیل و والای اسلام است و در هیچ یک از قالب‌ها و معیارهای متعارف سیاسی جهان نمی‌گنجد.

با گذشت بیش از چهار دهه از پیروزی انقلاب اسلامی، رویکردهای خصمانه کشورهای استکباری علیه جمهوری اسلامی تداوم داشته و در شرایط متفاوت، رویکردهای خصمانه متفاوتی را در مواجهه با ایران در پیش گرفته‌اند. در دهه پنجم انقلاب کشورهای استکباری به رهبری ایالات متحده آمریکا بعد از ناکامی در جنگ سخت و جنگ نرم کارزار گسترده‌ای علیه ایران در قالب فشار حداکثری آغاز نمودند. در محافل سیاسی و نظامی با استفاده از فشار حداکثری با به‌کارگیری تمامی ابزارهای اقتصادی، سیاسی، فرهنگی، نظامی و ... با گذر از رویکرد جنگ سخت و جنگ نرم از جنگ ترکیبی علیه کشور ایران استفاده کردند. گرچه در ظاهر ناشی از شکست سیاست‌های این کشورها در قبال ایران می‌باشد؛ اما از منظری واقع بینانه موید تکامل و بازاندیشی در نوع سیاست‌های خصمانه این کشورها علیه ایران است. یکی از شیوه‌های که همواره کشورهای استکباری علیه جمهوری اسلامی به کار گرفته‌اند، شیوه دیپلماتیک بوده و می‌توان گفت دیپلماسی روشی است که کشورها در سیاست خارجی به کار می‌گیرند. دیپلماسی عامل تعیین کننده در روابط بین الملل است. عصر امروز دیپلماسی به دوره دیپلماسی معروف است که پس از انقلاب فرانسه در قرن هجدهم آغاز شد و شامل کنگره وین و کنفرانس‌های صلح لاهه در نتیجه جنگ جهانی اول و دوم، با اشکال جدید آن و با ظهور انواع مختلف دیپلماسی مانند دیپلماسی هسته‌ای و دیپلماسی پیشگیرانه و ... به دلیل شرایط جهانی له یا علیه کشورها تغییر شکل داده‌اند؛ بنابراین دغدغه محقق این است که با توجه به مطالب اشاره شده چیستی و چرایی جنگ ترکیبی استکبار جهانی از بعد دیپلماسی علیه جمهوری اسلامی ایران را بررسی نماید روش انجام پژوهش حاضر با توجه به ماهیت نظری آن توصیفی و با هدف کاربردی می‌باشد. شیوه گردآوری اطلاعات به صورت کتابخانه‌ای و استفاده از روش فیش برداری با مراجعه به منابع دست‌اول اعم از کتاب‌ها و مقالات فارسی و انگلیسی منتشر شده در این زمینه می‌باشد.

بیان مساله

نقطه‌ی مقابل حرکت تحوّلی در کشور — که هدف این حرکت تحوّلی، تقویت نقاط قوّت و برطرف کردن نقاط ضعف است — سیاست دشمنان اسلام و دشمنان جمهوری اسلامی است؛ اینها درست نقطه‌ی مقابل این حرکت تحوّلی تلاش می‌کنند و کار میکنند و اقدام می‌کنند؛ که هدفشان هم ضربه زدن به نقاط قوّت است، همچنان که قبلاً اشاره کردم؛ ما ناچار باید اینها را با مردم در میان بگذاریم، مردم باید بدانند. آن روزی که صدام در [دوران] دفاع مقدّس به ما حمله کرد، همان روز اطلاع‌رسانی شد و به مردم گفتیم که در کشور جنگ شده است، یعنی افکار عمومی در جریان حادثه‌ی بزرگ جنگ قرار گرفت. (بیانات رهبر انقلاب در اجتماع زائران و مجاوران حرم مطهر رضوی، ۱۴۰۲).

البته امروز در این جنگ ترکیبی موجود، حمله‌ی نظامی نیست؛ دشمن حمله‌ی نظامی نمی‌کند، کارهای دیگر می‌کند؛ اینجا اطلاع‌رسانی لازم است تا مردم بدانند که دشمن از چه راه‌هایی و با چه سیاست‌هایی وارد می‌شود و با روشن‌بینی به حوادث نگاه کنند. وقتی که مردم عزیز ما با اوضاع آشنا شدند، هر حادثه‌ای پیش بیاید، با روشن‌بینی به آن حادثه نگاه می‌کنند. بله، در جنگ ترکیبی، حمله‌ی نظامی نیست اما حمله به باورهای دینی و سیاسی است؛ حمله‌ی دشمن به باورهای دینی و باورهای سیاسی است.

علی‌رغم اینکه دلایل متعددی برای بروز جنگ نام برده شده است، اما هنوز دلایل روشنی برای آن وجود ندارد. از قدیم گفته می‌شد که جنگ‌ها برای کنترل جمعیت و کم بودن منابع غذایی رخ می‌دهند. از منظر علوم سیاسی، جنگ یک ضرورت سیاسی است. روانشناسان معتقدند علت جنگ این است که خلق و خوی انسان موجب شدت عمل در سختی‌ها می‌شود و گاهی اوقات انسان از روی ناشی‌گری دست به جنگ‌افروزی می‌زند. جامعه‌شناسان نیز می‌گویند که وقتی محرومیت نسبی شکل می‌گیرد، جنگ رخ می‌دهد.

به طور معمول دستگاه سیاست خارجه کشورها با محوریت وزارت امور خارجه، ماموریت پیش برد دیپلماسی سنتی را بر عهده دارد، اما بدون شک این وزارت خانه ها و نهادهای هم تراز آن در کشور های گوناگون به تنهایی دانش، تخصص و توان پیش برد دیپلماسی تامین کننده امنیت ملی و منطقه ای را ندارند، به همین دلیل نیز در اغلب کشورهای توسعه یافته نهادهای نظامی و امنیتی در حوزه پیشبرد دیپلماسی نقش آفرینی می کنند. دولت‌مردان موفق کسانی هستند که درک و مدیریت برون مرزی دارند و در بسیج کردن منابع مادی و معنوی قدرت توانمند هستند. آنان همچنین توانایی ایجاد تعادل بین آرزوهای مردمشان در سطح داخلی با واقعیت‌های بیرونی را دارند، اما کسانی که برای آرزوهای مردمشان پای خود را از کشورشان خارج می‌کنند، متهم به مداخله در کشورهای دیگر می‌شوند و امکان بروز جنگ افزایش می‌یابد. گذشته از دلایل شروع جنگ‌ها، معرفی نسل‌های جنگ و استفاده از شیوه‌های متعدد جهت غلبه بر دیگران و ویژگیهای هر یک از نسل‌های جنگ در طول سالیان متمادی حایز اهمیت است. امروزه شاهد استفاده ترکیبی انواع جنگ‌ها و شکل جدیدی از آن به‌عنوان جنگ ترکیبی هستیم. هدف اصلی این پژوهش بررسی چیستی و چرایی جنگ ترکیبی استکبار جهانی از بعد دیپلماسی علیه جمهوری اسلامی است که محورهای ویژه ای از جمله؛ بررسی نسل‌های مختلف جنگ و در نهایت جنگهای ترکیبی و همچنین دسته بندی انواع شیوه‌ها و روش‌های دیپلماسی و سناریوهای محتمل آن در جنگ ترکیبی را تبیین می‌کند؛ بنابراین محقق تلاش می‌کند به این پرسش اساسی پاسخ دهد که چیستی و چرایی جنگ ترکیبی استکبار جهانی از بعد دیپلماسی علیه جمهوری اسلامی ایران چگونه است؟

اهمیت پژوهش

این پژوهش در موضوع جنگ ترکیبی استکبار جهانی از بعد دیپلماسی علیه جمهوری اسلامی ایران از جنبه های زیر دارای اهمیت است:

- الف - کمک به شناخت نظری و راهبردی جنگ ترکیبی در بعد دیپلماسی
- ب - دسته بندی و معرفی انواع روش‌های دیپلماسی مورد استفاده استکبار جهانی علیه جمهوری اسلامی
- ج - کمک به مدیران، فرماندهان و دست اندرکاران نظام جمهوری اسلامی برای مقابله با جنگ ترکیبی استکبار جهانی

ضرورت پژوهش

برای ضرورت انجام این تحقیق می توان به موارد زیر اشاره نمود:

- الف - از اقدامات دشمن در عرصه دیپلماسی، شناخت به موقع و صحیح صورت نمی پذیرد.
- ب - امکان تصمیم گیری صحیح و به موقع در مقابله با اقدامات دشمنان وجود ندارد.
- ج - راه حلهای احتمالی مقابله با دشمنان از کارایی و اثر بخشی لازم برخوردار نمی باشند.

پیشینه پژوهش

هارد و سینیور (۲۰۲۰) در مقاله‌ای با عنوان درک مفهوم دیپلماسی پرداختند. در انجام این پژوهش، محققان به دنبال ایجاد تناسب نزدیک‌تر بین تعاریف علمی این اصطلاح و نحوه درک دیپلماسی توسط متخصصان هستند. این مقاله برگرفته از مصاحبه با ۱۹۸ نفر از سفرای دولتی است و از دیدگاه تفسیرگرا برای ارائه مفهوم‌سازی دقیق‌تری از دیپلماسی استفاده می‌کند. نتیجه تحقیق نشان داد که استفاده از طیف کامل تجربیات دیپلماتیک با توجه به چالش‌های فزاینده برای مذاکره به‌عنوان عامل اصلی دیپلماسی، اهمیت ویژه‌ای دارد.

عبدالرحمان (۲۰۲۱) در مقاله‌ای با عنوان تعریف دیپلماسی به روابط بین دولت‌ها در شرایط امروز جهانی می‌پردازد. هدف اصلی مقاله "انواع دیپلماسی موجود در شرایط بین‌المللی" به تفصیل توسط تحقیق در منابع مختلف علاوه بر این، در پژوهش، تاریخچه دیپلماسی در دو عنوان جداگانه به‌عنوان تدوین شده است. کنگره وین، کنفرانس‌های صلح لاهه، تحت عنوان «انواع دیپلماسی در محدوده دیپلماسی نوین برآمده از جهانی شدن»، انواع دیپلماسی که امروزه در بسیاری از زمینه‌ها استفاده می‌شود، با تحقیق مفصل گردآوری شده است.

قادری کنگاوری (۱۴۰۱) در مقاله‌ای با عنوان جنگ ترکیبی آمریکا علیه جمهوری اسلامی ایران می‌پردازد. این مقاله به دنبال بررسی و تحلیل ماهیت و ابعاد جنگ ترکیبی آمریکا علیه جمهوری اسلامی به روایت دیپلماسی و مذاکره است. . . که با روش‌ها و ابزارهای متفاوت مثل تحریم تسلیحاتی، فشار سیاسی، تحریم اقتصادی و تلاش برای انزوا و تنگ کردن حلقه محاصره انقلاب اسلامی، خواستار تسلیم جمهوری اسلامی و دنباله روی از سیاست‌های منطقه‌ای و جهانی آمریکایی‌ها بوده است. با توجه به اینکه در کنار ابزارهای متعارف و نامتعارف جنگ ترکیبی اعم از جنگ اقتصادی، جنگ اطلاعاتی، جنگ سیاسی، جنگ فرهنگی، عملیات روانی، حملات سایبری، ناامنی و بی‌ثبات سازی داخلی، «دیپلماسی» و «جنگ دیپلماتیک» نیز یکی از محورهای اصلی و مهم این نوع جنگ ترکیبی به شمار می‌آید.

راجی (۱۴۰۱) در مقاله‌ای با عنوان بایسته‌های حکمرانی در جمهوری اسلامی ایران به بررسی مقابله با جنگ هیبریدی به‌عنوان یکی از مفاهیم مهم تحول‌یافته مفهوم «جنگ» می‌پردازد. در این میان جمهوری اسلامی ایران به‌عنوان یکی از کشورهایی که مورد تهاجم دیرینه و متنوع دشمنان خود قرار داشته؛ می‌بایست با شناخت الگوهای جدید جنگ، خود را برای مقابله با نسل‌های نوین منازعه آماده سازد. تحقیق حاضر در پی آن است تا با شناسایی رابطه بین جنگ ترکیبی و مفهوم حکمرانی به پردازش چگونگی کاربرست جنگ ترکیبی علیه جمهوری اسلامی ایران بپردازد. پرسش اصلی این پژوهش آن است که جمهوری اسلامی ایران در مواجهه با جنگ ترکیبی دشمنان باید چه الزاماتی را به کار گیرد؟ فرضیه تحقیق آن است که یکی از اصلی‌ترین سطوح کاربرست جنگ ترکیبی در سطح حکمرانی و سیاستگذاری جامعه هدف رقم می‌خورد. این تحقیق از حیث نوع، توسعه‌ای و کاربردی است و برای تحلیل داده‌های آن از روش کیفی استفاده شده است.

محمد احدی (۱۴۰۱) در مقاله‌ای با عنوان دیپلماسی دفاعی جمهوری اسلامی ایران می‌پردازد این پژوهش به دنبال آن است اصول و اهداف دیپلماسی دفاعی جمهوری اسلامی ایران را احصا کند؛ بنابراین سؤال پژوهش عبارتست از اینکه اصول و اهداف دیپلماسی دفاعی جمهوری اسلامی ایران چیست؟ براساس یافته‌های این تحقیق، حفظ استقلال و تمامیت ارضی به‌عنوان اصل محوری و عدالتخواهی به‌عنوان اصل متمایز کننده همراه با یازده اصل دیگر از جمله حمایت از مستضعفین، عزت، حکمت و مصلحت، تهدید در برابر تهدید بوده و هدف محوری نیز تبدیل دشمن به دوست همراه با هشت هدف دیگر از جمله اتحاد ملل اسلامی، تامین بازدارندگی و خوداتکایی محسوب می‌گردد.

ستادی خواه (۱۴۰۴) در مقاله‌ای با عنوان ماهیت صحنه جنگ ترکیبی آینده ی احتمالی علیه جمهوری اسلامی ایران می‌پردازد. این مقاله باهدف تبیین ماهیت صحنه جنگیدن هیبریدی آینده ی احتمالی علیه ج.ا.ایران در افق ۱۴۰۴ به روش توصیفی-تحلیلی به دنبال پاسخگویی به این سؤال است که نظر به ظهور پدیده ی جنگ ترکیبی، عرصه‌ها، ویژگی‌ها، نوع و ابزار تهدیدات در قالب جنگ ترکیبی محتمل و تحمیلی علیه جمهوری اسلامی ایران در افق ۱۴۰۴ چگونه خواهد بود؟ بر اساس نتایج به دست آمده از

تحقیق مشخص گردید که ماهیت صحنه جنگ ترکیبی آینده ی احتمالی علیه جمهوری اسلامی ایران در افق ۱۴۰۴؛ بر اساس شاخص های عدم قطعیت آینده مشتمل بر تهدید، بازدارندگی و تعاملات بین المللی در هشت حوزه تهاجم نظامی، هوا، دریا، نیابتی، دولت محور و غیردولتی، براندازی نرم، تحریم همه جانبه، بی ثبات سازی داخلی، تنش مقطعی و نافرمانی، نفوذ و استحاله قابل دسته بندی است؛ که در آن مهم ترین ویژگی ها شامل استفاده از سلاح های نوین و فضای مجازی، نوع و ابزار تهدیدات از نوع هوشمند (ترکیبی) و عرصه ی آن متمرکز بر جنگ اطلاعاتی-امنیتی، فرهنگی و قومی و مذهبی است.

علی رستمی (۱۴۰۰) در مقاله ای با موضوع بررسی علل و عوامل بروز جنگ می پردازد. مقاله حاضر با هدف بررسی عوامل امنیتی موثر در بروز جنگ ترکیبی در غرب آسیا بر مبنای نظریه سازه انگاری نگارش شده است. در جهت دستیابی به این هدف محقق چرایی و چگونگی عوامل امنیتی موثر موجود در غرب آسیا در بروز جنگ ترکیبی را در قالب سؤال تحقیق دنبال نمود است. محقق در این مقاله با بهره گیری از نظرات خبرگی اساتید دافوس آجا، دانشجویان دکتری دانشکده امنیت داغا تلاش نمودند با استفاده از روش تحقیق توصیفی-تحلیلی به پاسخ سولات مد نظر دست یابد. یافته های حاصله از این تحقیق نشان گر آن است که هم افزایی عوامل امنیتی داخلی، منطقه ای و بین المللی موجب بروز جنگ ترکیبی توسط گروه های تارشرگی تکفیری در غرب آسیا شده و می تواند امنیت غرب آسیا را در دو حوزه ژئوپلتیکی و ایدئولوژیکی به صورت جدی به مخاطره اندازد.

ستاریخواه، خادم دقیق، نصیرزاده، میرسمیعی (۱۴۰۴) در مقاله با عنوان معرفی مؤلفه ها و ابزارهای جنگ ترکیبی آمریکا علیه ج.ا.ایران می پردازد. مرور پیشینه تحقیق نشان می دهد پژوهش های انجام شده با موضوع جنگ ترکیبی دارای ابعاد و مولفه های مختلفی تحت عنوان جنگ سیاسی و دیپلماسی علیه جمهوری ایران پرداخته شده است و بیشتر روش های سیاسی و تصمیمات سیاسی را مورد بررسی قرار داده اند. لذا کمتر به روش های دیپلماسی و انواع دیپلماسی توجه گردیده است. لذا در این پژوهش سعی گردیده چرایی و چرایی جنگ ترکیبی استکبار جهانی از بعد دیپلماسی علیه جمهوری اسلامی ایران مورد بررسی قرار گیرد. همچنین اقدامات و روش های به کارگیری شده دسته بندی و معرفی گردد.

نسل های جنگ^۱

جنگ را همواره می توان به شکل یک پیوستار مستمر و در حال تکوین مشاهده کرد، اما حداقل در دوراهی مدرن میتوان نقاط عطفی را در این حوزه بر شمرد که هر یک طلیعه دار نسل جدیدی از جنگ به حساب می آیند. (محمدی نجم، سید حسین، ۱۳۹۳)

جنگ نسل یکم

تاکتیک خط و ستون مهمترین شاخص جنگ نسل یکم به حساب می آید. توسعه ی این تاکتیک تا حدی وابسته به عوامل فناورانه بود. در واقع بیشتر علائمی که امروزه نیروهای نظامی را از مردم غیرنظامی متمایز می سازند - مانند یونیفرم، احترام نظامی، درجه بندی دقیق افراد و ... - محصول اندیشه ی نسل یکم به شمار می رود. (ویلیم، ۱۹۸۹)

نسل دوم جنگ

هر نسل در پاسخ به نسل قبلی و به نوعی آنتی تز آن محسوب می شود. نسل دوم جنگ نیز در پاسخ به نوآوری تسلیحاتی آن زمان یعنی سلاحهای خان دار، سیم خاردار، مسلسل و آتش غیرمستقیم پا به عرصه ی نبرد نهاد. در این نسل، تاکتیک مبتنی بر آتش و حرکت بود و اساساً ماهیت خطی خود را حفظ کرد، با این تفاوت شاید بتوان گفت نسل دوم جنگ ۳ که قدرت آتش انبوه جایگزین نیروی انسانی انبوه گردید (محمدی نجم، سید حسین، ۱۳۹۳)

¹ Generations of war

نسل سوم جنگ

نسل سوم جنگ را نیز باید آنتی تز نسل دوم به حساب آورد. این بار، آلمانها بودند که با ابداع حملات برق آسا یا جنگ مانوری زمینه ی ظهور نسل بعدی جنگ را فراهم آوردند. نسل سوم جنگ بر خلاف نسل پیشین به قدرت آتش و فرسایش متکی نبود، بلکه در عوض سرعت، غافلگیری و سردرگمی فیزیکی و ذهنی دشمن را مورد تاکید قرار می داد. (ویلیامز، ۱۹۸۹)

نسل چهارم: فناوری محور

واحدهای نظامی میتواند کارکردهای شناسایی و ضربه به اهداف را در هم ادغام کنند. تسلیحات هوشمند و قابل کنترل از راه دور، که از طریق هوش مصنوعی قابل برنامه ریزی هستند نقش مهمی در میدان نبرد آینده بازی میکنند. بدین ترتیب، پنهان شدن از دید و تیر این تسلیحات و گمراه کردن آنها از جمله تواناییهای دفاعی مهم آینده محسوب می شود. به علاوه باید گفت از آنجایی که زیرساخت سیاسی و جامعه غیرنظامی دشمن به اهداف میدان در این نبرد تبدیل میشوند، متمایز کردن سطوح راهبردی و تاکتیکی از یکدیگر مشکل است. (محمدی نجم، سید حسین، ۱۳۹۳)

جنگجویان نسل چهارم از شبکه های بین المللی، فراملی، ملی و فروملی بهره برداری سیاسی می کنند. هر یک از این سازمانها - مانند سازمان ملل متحد، بانک جهانی، سازمان پیمان آتلانتیک شمالی (ناتو) و ... - دارای ماموریتها و نیز آسیب پذیریهایی متفاوتی در عرصه ی بین الملل هستند. این آسیب پذیریهها ممکن است برای ارائه ی پیامهای سیاسی به بازیگران اصلی جهان مورد استفاده قرار گیرند. هر چند به نظر می رسد سازمانهای بین المللی نمیتوانند به صورت مستقیم باعث تغییر عقیده ی رهبران کشورها شوند، اما احتمالاً میتوانند باعث انفعال یا تعدیل واکنشهای آنان شوند؛ که حضرت امام خمینی (ره) فرمودند:

آمریکا نظامی نمی آورد اینجا، آمریکا نویسنده می آورد اینجا، امریکا عمال خودش را که سال ها تربیت کرده می فرستد به اینجا که اوضاع ما را به هم بزند، آمریکا کردستان را آنطوری به هم می زند، تهران را آنطوری مغشوش می کند و دانشگاه را به هم می زند تو خیابانها می ریزند... آمریکا بدتر از نظامی به اینجا می فرستد، اینجا بدتر از نظامی هستند، انسان با نظامی حرف خودش را می زند، نظامی آمریکایی اگر بیاید اینجا ما می رویم جلو، من هم می روم، همه شما می روید جلو از آمریکا هیچ نترسید، از این توطئه هایش بترسید . . .

برای مثال، نسل چهارمی ها می دانند که وضعیت امنیتی یک کشور، تاثیر مستقیمی بر امکان پرداخت وامهای بین المللی به آن کشور دارد. دانستن این نکته خود راهی است برای تهدید موقعیت یک کشور، چرا که گاه تنها تهدید به اقدامات ناامن کننده برای متزلزل کردن شرایط مالی و سرمایه گذاری آن کشور کافی بوده و رهبران را وادار به مذاکره می کند. در مثالی دیگر، می توان کنگره ی آمریکا را به عنوان یک نهاد مهم سیاسی نام برد که به راحتی میتواند مورد بهره برداری سیاسی نسل چهارمی ها قرار گیرد؛ بدین توضیح که اگر گروه های مقاومت عراقی بتوانند این پیام را به اعضای کنگره منتقل کنند که جنگ طولانی تر و پرهزینه تر از آستانه ی تحمل مردم آمریکا خواهد بود، آنها حمایتهای مالی و معنوی خود را از سیاست جنگی بوش کاهش می دهند و در نتیجه نیروهای ائتلاف در عراق به شدت تحت فشار قرار میگیرند؛ بنابراین اگر فرض کنیم که منظور اصلی جنگجویان نسل چهارم تحمیل انفعال سیاسی بر سازمانها و کشورهای هدف می باشد، بی تردید شیوه های متعددی برای تحقق این امر وجود دارد. (جی فردنبرگ، گوردن، سیلورمن، ص ۲۷)

جنگ ترکیبی

به نظر کوریبکو، انقلاب های رنگی و جنگ نامتعارف، دو مؤلفه ی اصلی نیروی جنگ ترکیبی را تشکیل می دهند و آمریکا، این روش جدید جنگ غیرمستقیم را اجرا می کند. (کوریبکو، ۲۰۱۵)

اندرو داوز و ساشا دومینیک باچمن درباره ی جنگ ترکیبی بر این نظرنند که جنگ ترکیبی، مفهوم نوظهوری است که در پژوهشهای جنگ، به درستی تعریف نشده است. این مفهوم، به استفاده از روشهای نامتعارف به عنوان بخشی از یک

رویکرد جنگی چندجانبه اشاره دارد. هدف از به کارگیری این روش‌ها، ایجاد اختلال و ناکارآمد کردن اقدامات دشمن، بدون رویارویی و خصومت آشکار است. این نوع جنگ، بیشتر با عنوان منطقه‌ی خاکستری و روابط بین صلح و جنگ توصیف می‌شود، زیرا کشورها در پی دستیابی به اهداف خود، بدون عبور از آستانه‌ی شروع جنگ متعارف هستند (گانریسون و باکمن، ۲۰۱۵). هیچگونه اجماع بین‌المللی‌ای در مورد مفهوم جنگ ترکیبی وجود ندارد، ولی سازمانهای سیاسی و امنیتی بین‌المللی، از جمله ناتو و اتحادیه اروپا، پذیرفته‌اند که جنگ ترکیبی، مشکلی جدی است. تعریف‌های پرشماری برای این مفهوم ارائه شده است؛ به عنوان نمونه، فرانک جی هافمن، تحلیلگر برجسته مفهوم جنگ ترکیبی،... جنگ ترکیبی را اینگونه تعریف کرده است:

تهدیدهایی که طیف گسترده‌ای از شیوه‌های گوناگون جنگ، از جمله قابلیت‌های متعارف، تاکتیکها و تشکل‌های نامنظم و اقدامات تروریستی انجام شده توسط دولت‌ها و انواع بازیگران غیردولتی را دربر می‌گیرد. (جی هافمن، ۲۰۰۷)

تحلیلگران روسی راه‌های نسل جدید جنگ «جنگ غیرخطی» را برای توصیف جنگ ترکیبی به کار می‌برند. (پری، ۲۰۱۵)

نخستین بار ژنرال والری گراسیموف، رئیس ستاد کل نیروهای مسلح روسیه، مفهوم جنگهای ترکیبی را به کار برد و به همین دلیل، گاهی رویکرد روسیه در مورد جنگ ترکیبی را به اشتباه با عنوان دکترین گراسیموف معرفی و مطرح می‌کنند. گراسیموف نسل جدید جنگها را اینگونه توصیف می‌کند: استفاده گسترده از ابزارهای سیاسی، اقتصادی، اطلاعاتی، بشردوستانه و ابزارهای غیرنظامی دیگر که با آشوب مدنی در بین مردم محلی و پنهان کردن نیروهای مسلح تکمیل شده است. (گلیوتی، ۲۰۱۴) پاتریک جی. کولین و ریچبورن کی نیز جنگ ترکیبی را اینگونه تعریف کرده‌اند:

استفاده همزمان از چندین ابزار قدرت؛ با پیامدهای اجتماعی گسترده به منظور دستیابی به اهداف همه جانبه و با حمله به نقاط ضعف دشمن است. چگونه بازیگر جنگ ترکیبی می‌تواند ابزارهای قدرت نظامی، سیاسی، اقتصادی، مدنی و اطلاعاتی را به صورت عمودی و افقی برای تأثیرگذاری بر مجموعه‌های از فعالیت‌های خاص، هماهنگ کند. همچنین، بازیگر جنگ ترکیبی، چگونه می‌تواند با تقویت یک یا چند ابزار قدرت خود، به صورت عمودی یا افقی، بر شدت تأثیر ابزارها بیفزاید؛ بنابراین، از دیدگاه کولین و جنیریود، جنگ ترکیبی، پنج شاخص (ابزار و بعد) دارد که به گونه‌های ترکیبی و متناسب با بستر و آسیب پذیری دشمن، اولویت بندی متفاوتی خواهند داشت. (جنگ ترکیبی روسیه - آمریکا و روابط امنیتی اتحادیه اروپا - روسیه، ۲۰۰۸ - ۲۰۱۹)

شاخصها و ابعاد قدرت در جنگ ترکیبی

وزارت دفاع آمریکا مفهوم نسل چهارم جنگها و جنگ ترکیبی را در بازبینی چهارساله اسناد دفاعی ایالات متحده (QDR) که در سال ۲۰۰۶ انجام شده، وارد کرده است. QDR سال ۲۰۰۶ خطرات را با توجه به احتمال رخداد آنها و اثرات بالقوهای که بر آمریکا دارند به دسته‌های غیرمعمول، سنتی، متداول، فاجعه آفرین (با تخریبهای (حجیم و شکننده)، (مجرمانه/تروریستی) تقسیم کرد. جنگ هیبریدی در اسناد مربوط به استراتژی ناوگان دریایی آمریکا در سال ۲۰۰۷ نیز به عنوان یک عبارت نظامی به کار برده شد که به صورت ترکیب شدن خطرات متداول و غیرمتداول با استفاده از فناوریهای ساده و مرکب با برنامه ریزی و اجرای غیر مرکزی تعریف می‌شد. هافمن جنگ هیبریدی را به صورت ترکیب نیروهای متداول و غیرمتداول به همراه رفتارهای تروریستی و مجرمانه تعریف کرده است. (کالن و ریچبورن، ۲۰۱۷)

نکته مهم درباره جنگهای ترکیبی این است که در اینگونه جنگها از ابزارهای گوناگون قدرت در ابعاد مختلف و در چندین سطح به گونه‌ای همزمان و هماهنگ استفاده می‌شود. این کار به بازیگر جنگ ترکیبی اجازه می‌دهد که از ابزارهای متفاوت (MPECI) که در اختیار دارد، برای حمله هماهنگ و همه جانبه به نقاط آسیب پذیر هدف استفاده کند. ابزار قدرت مورد استفاده، به تواناییهای بازیگر جنگ ترکیبی، آسیب پذیریهای درک شده از دشمن، اهداف سیاسی بازیگر و نوع برنامه ریزی بازیگر برای دستیابی به آن اهداف بستگی دارد؛ بنابراین، ماهیت جنگ ترکیبی، مانند همه درگیریها و جنگها، به بستر آن وابسته است. (کالن و ریچبورن، ۲۰۱۷)

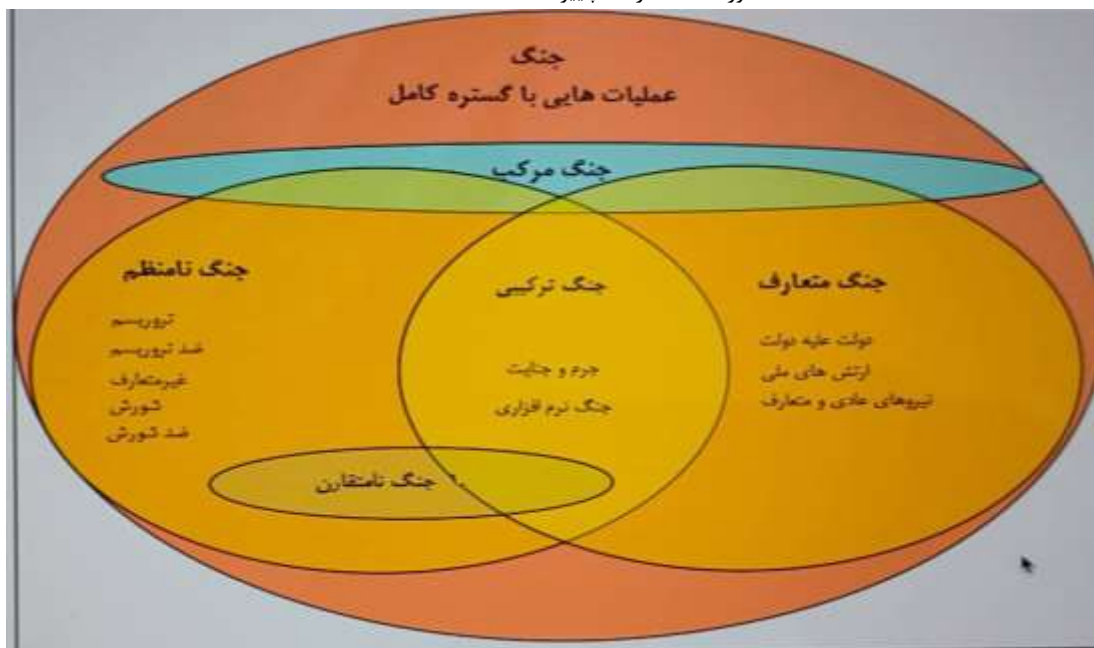
حضرت آیت‌الله خامنه‌ای مدظله‌العالی در ۱ فروردین ۱۴۰۲ در حرم مطهر رضوی فرمودند:

البته امروز در این جنگ ترکیبی موجود، حمله نظامی نیست؛ دشمن حمله نظامی نمی‌کند، کارهای دیگر می‌کند؛ اینجا هم اطلاع رسانی لازم است تا مردم بدانند که دشمن از چه راه‌هایی و با چه سیاست‌هایی وارد می‌شود و با روشن بینی به حوادث نگاه کنند. وقتی که مردم عزیز ما با اوضاع آشنا شدند، هر حادثه‌ای پیش بیاید با روشن بینی به آن حادثه نگاه می‌کنند. بلکه در جنگ ترکیبی، حمله نظامی نیست اما حمله به باورهای دینی و سیاسی است؛ حمله دشمن به باورهای دینی و باورهای سیاسی است. در جنگ ترکیبی، دشمن از رسانه استفاده می‌کند، از عامل فرهنگی استفاده می‌کند، از عامل اقتصادی استفاده می‌کند؛ از همه این عوامل استفاده می‌کند برای اینکه ملت را در محاصره قرار بدهد، برای اینکه ملت را دچار یأس کند، ملت را از نیروی خودش غافل کند. سعی می‌کنند ملت را از راه‌های اطلاع رسانی جدا کنند.

... «جنگ ما جنگ حق و باطل بود و این جنگ از آدم تا ختم زندگی وجود دارد. چه کوتاه نظرند آنهایی که خیال می‌کنند چون ما در جبهه به آرمان‌نهایی نرسیدیم، پس شهادت و رشادت و ایثار و از خودگذشتگی و صلابت بیفایده است! صدای اسلام خواهی آفریقا از جنگ هشت ساله ی ماست، علاقه به اسلام شناسی مردم در آمریکا و اروپا و آسیا و آفریقا یعنی در کل جهان از جنگ هشت ساله ی ماست. در مورد راهبرد آینده انقلاب و حکومت اسلامی. (صحیفه نور، ۱۳۶۷)

امروز سیاست آمریکا علیه ملت ایران جنگ ترکیبی است، آنها به دنبال جنگ فرسایشی نیستند، می‌خواهند هرزمان در همه جبهه‌ها به یک کشور حمله کنند، جنگ اقتصادی، فرهنگی، رسانه‌ای، نظامی، سایبری و ... حوزه‌هایی است که هم زمان با یک سری از اقدامات ترکیبی ایران را تحت فشار سخت بین‌المللی قرار دهند.

توجه به تعریفی که از جنگ ترکیبی تاکنون ارائه شد می‌توان گفت علی‌رغم نو بودن این اصطلاح مفهوم جنگ ترکیبی جدید نیست بلکه تهدیدی از چند وجهی با رویکردی کل‌گرایانه که یک یا چند بازیگر دولتی و غیردولتی با در اختیار داشتن قابلیت نظامی و غیرنظامی تهدیداتی چند وجهی نیابتی و یا مستقیم به صورت متعارف و غیر متعارف منظم و نامنظم و غیره در قبال صلح و امنیت یک کشور طرح‌ریزی و اجرا می‌نمایند. با توجه به تعاریف مذکور اگر بخواهیم موقعیت جنگ ترکیبی به عنوان یک شیوه جنگی نوظهور ترسیم نماییم می‌توان آن را به صورت شکل زیر مشاهده نمود.

جایگاه جنگ ترکیبی (office, Accountability, government, United state, 2010: 160)

در این شکل جایگاه جنگ ترکیبی به فضایی اختصاص دارد که تداعی کننده به کارگیری و ادغام همه راهبردهای عملیاتی و تاکتیکی در جنگ‌های کلاسیک نامنظم ناهمتر از مرکب به معنای نیروهای چند ملیتی می‌باشد. این فضا دارای ویژگی‌هایی دیگری مانند خشونت جنگ سایبری تروریست را نیز به کار گرفته تا به اهداف خود دست یابد. (ابراهیمی، هادی، صفحه: ۱۶۱)

عناصر کلیدی جنگ ترکیبی ایالات متحده علیه جمهوری اسلامی دارای چند پازل مشخص همچون تحریمهای اقتصادی، کاهش مشروعیت سیاسی ایران در بین جوامع سیاسی، اقدامات و فعالیت‌های برنامه‌ریزی شده نظامی در منطقه خاورمیانه، به کارگیری بازیگران غیردولتی با هدف آسیب رساندن به امنیت پایدار ایران، جنگ اطلاعاتی، عملیات روانی و فشارهای حقوقی و مدنی بین المللی است که در شرایط کنونی همزمانی آنها می‌تواند آسیبهای بسیار جدی و جبران ناپذیری را بر کشور وارد سازد. از جمله پازل‌های استفاده شده در جنگ ترکیبی بحث مسایل دیپلماسی بوده است.

دیپلماسی

دیپلماسی. [ل] (فرانسوی، ا) دیپلوماسی. فن و عمل رهبری مذاکرات بین ملت‌ها بمنظور حصول سازش که مورد رضایت متقابل همگان باشد و نیز آیین و آداب و مراسم و طرق رهبری این مذاکرات. تا قرن هفدهم میلادی روابط بین‌المللی عموماً با مکاتبه مستقیم بین سران ممالک یا اعزام ایلچی‌ها و سفیرانی که برای مقصود خاصی اعزام می‌شدند صورت می‌گرفت. این روش نتایج مطلوب را نداشت و بتدریج احتیاج به ارتباط دائمی احساس شد.

دیپلماسی مجری سیاست‌های خارجی یک کشور در قبال جامعه جهانی است و این مأموریت را در چارچوب و قالب از پیش تعریف شده دکترین سیاست خارجی آن کشور پیش می‌برد. (پیرزاده و کمالی، ۱۴۰۲)

نمایندگان دیپلماتی بترتیب نزولی عبارتند از: سفیر کبیر، وزیر مختار و فرستاده فوق العاده، وزیر و کاردار. این مأمورین در کشوری که بدانجا فرستاده می‌شوند دارای مصونیت‌ها و معافیت‌های دیپلماتی هستند (از قبیل معافیت از پرداخت مالیات و توقیف و محاکمه و غیره). (دهخدا) که دیپلمات‌ها از طریق اجرای دیپلماسی در پی پیشبرد سیاست خارجی کشورهاشان بودند، لذا در

طول دو قرن گذشته نخبگان و اندیشمندان زیادی دیپلماسی را همان سیاست خارجی در نظر گرفته و این دو واژه را یکسان به کار برده اند. (پیرزاده و کمالی، ۱۴۰۲)

دیپلماسی یک جنگ است، همه دیپلماتهای دنیا مشغول جنگند. ارزش و تاثیر آن جنگ هم، گاهی از جنگهای نظامی کمتر نیست، بلکه در مواردی هم بیشتر است. (بیانات مورخه ۶۸/۴/۳۱)

(شارپ، ۲۰۰۳) دیپلماسی را مترادف برای دولت داری، سیاست خارجی و روابط بین الملل و همچنین ایجاد سیاست خارجی توسط دست اندرکاران تعریف می کند. (پیگمن، ۲۰۱۳) تمایز اساسی بین رویکرد دولت محورپوزیتیویستی و رویکرد پسا اثبات گرا ارائه می دهد که بیشتر بر کارکرد های اصلی دیپلماسی تمرکز می کند، در حالی که (موری، ۲۰۰۸) گونه شناسی ظرفیتی از سه مکتب اندیشه دیپلماتیک ارائه می دهد: رویکرد های سنتی مبتنی بر دولت؛ رویکردهای نوپا که بر نقش بازیگران جدید و غیردولتی تمرکز دارند؛ و رویکرد های نوآورانه ای که همزیستی و حتی همکاری بین اشکال سنتی و «جدید» دیپلماسی رابرجسته می کند. تعریف (بریچ، ۲۰۰۲) هدف اصلی دیپلماسی «توانایی دولت ها برای تأمین اهداف سیاست خارجی خود» می داند. ازدیدگاه سنتی و محدود کننده قدرت نظامی و تمایزساختگی بین دیپلماسی و جنگ وجود دارد. در واقع، دیپلماسی بخشی ضروری از جنگ است، زیرا فعالیت دیپلماتیک با اداره و اجرای جنگ یکسان است (برکاوی، ۲۰۱۵ ازسوی دیگر، ارتش همچنین می تواند بخشی از استقرار قدرت نرم باشد، مانند برنامه های آموزشی و کمکی با سایر کشورهای، تبادل افسران. (ژف نای^۲، ۲۰۱۹)

انواع دیپلماسی^۳

نوع اول: دیپلماسی رسمی که مقامات رسمی کشورها با یکدیگر ارتباط برقرار می کنند و مسایل و اهداف خودشان را پیگیری می کنند.

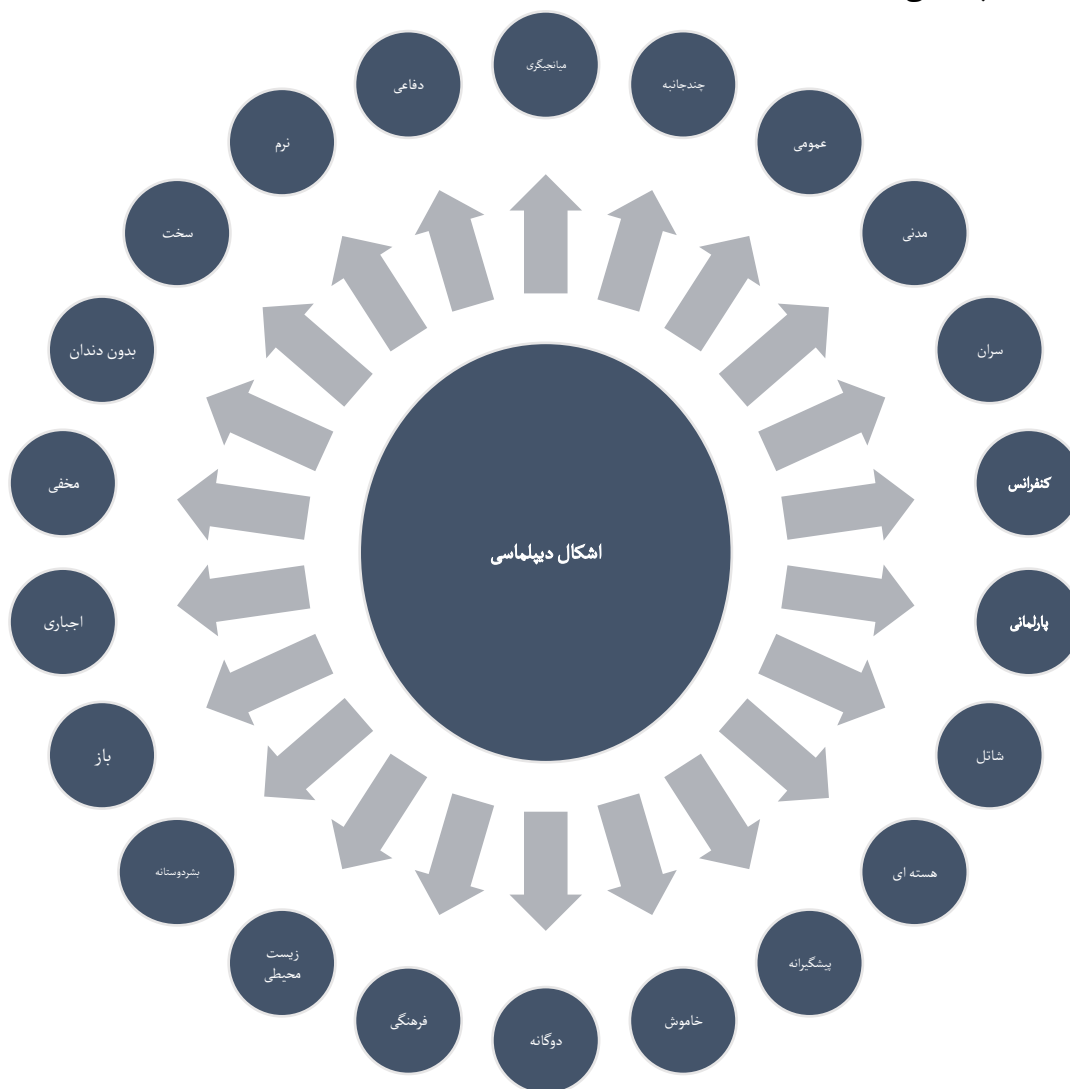
نوع دوم، دیپلماسی غیررسمی که مربوط به ارتباطات اشخاص غیرحقوقی مانند اشخاص صاحب نفوذ، رایزن ها و دانشمندان، اساتید دانشگاه است که به طور غیر رسمی ارتباط می گیرند.

نوع سوم، دیپلماسی عمومی است که هدف آن جامعه و افکار عمومی کشورها است که به طور غیر مستقیم بر دولتمردان اثر می گذارد و سبب تاثیرگذاری در تصمیمات می شود. هدف نهایی در دیپلماسی عمومی، اثرگذاری بر اذهان مردم دیگر کشورها از طریق بهره مندی از روش های ارتباط جمعی و به معنای مدیریت کردن ارتباطات خارجی برای ایجاد تصویر مثبت از کشور است؛

^۲ Nye, 2019, p. ۱۶ Constantinou 1993; Langhorne 1998; Riordan 2003; Elman & Elman 2003

^۳ diplomacy

اشکال مختلف دیپلماسی

۱- دیپلماسی میانجیگری^۴

اصطلاحی که من آن را دیپلماسی میانجیگری می نامم، سیاست هایی است که دولت سوم برای حذف مشکل به دلیل عدم توافق بین دو یا چند کشور در مورد یک موضوع آن دنبال می کند. (عبدالرحمنی، الوین، ۲۰۲۱). سازمان همکاری اسلامی به عنوان مثالی از میانجی گری ۲۰۱۳ عمان میانجی گر آزادی چندین زندانی میان آمریکا و ایران بود که به کاهش تنش میان دو طرف کمک و مسیر را برای دستیابی به توافق مهم میان ایران و گروه ۱+۵ هموار کرد.

۲- دیپلماسی چندجانبه^۵

نوعی دیپلماسی است که سه یا چند کشور در آن مشارکت دارند. این نوع دیپلماسی چند جانبه نامیده می شود. یکی از بهترین نمونه های دیپلماسی چندجانبه جامعه ملل بوده است جامعه ملل (اوزیل، عبدالله، ۲۰۱۷) در ۱۰ ژانویه ۱۹۲۰ توسط وودرو ویلسون در ژنو تأسیس شد. با این حال، دلیل اینکه ایالت ها یک سیستم فکری و مدیریتی مشترک نداشتند، این سازمان منحل

⁴ mediation diplomacy

⁵ Multilateral diplomacy

شد، در سال ۱۹۹۰، نظام دوقطبی از هم پاشید و برخی از کشورها استقلال خود را به دست آوردند و به چندجانبه روی آوردند. معرفی رویکرد مثبت نسبت به ایالت های خودبا معرفی سبک زندگی، فرهنگ خود، دیپلماسی و روابط اقتصادی و اجتماعی خود را با این نوع دیپلماسی توسعه دادند.

بی شک هیچ بحران و موضوع بین المللی در دو سال گذشته را نمی توان بدون پیوست دیپلماسی چندجانبه بررسی کرد. این پیوست فقط حوزه مناسبات سیاسی را در بر نمی گیرد، بلکه در حوزه های اقتصادی، اجتماعی و حقوقی حضور فعالی دارد. احصاء و شمارش موارد و موضوعاتی که در مدت اخیر در عرصه های منطقه ای و بین المللی با دیپلماسی چندجانبه پیوند خورده اند به واقع سخت و دشوار است. در دو سال گذشته کمتر نهاد و سازمان منطقه ای و بین المللی عمده ای را می توان یافت که کنش و واکنش های خود را کاهش داده باشد. به علاوه آنچه در مدت اخیر جلب توجه می کند، گسترده شدن دیپلماسی چندجانبه در بخش غیرغربی جهان است. از سازمان همکاری شانگهای گرفته تا سازمان کشورهای صادر کننده نفت و از نهاد نوین یاد بریکس گرفته تا سازمان همکاری کشورهای اسلامی و از غیر متعهدها گرفته تا همکاریهای پارلمانی بین کشورهای اسلامی، کشورهای آسیایی و کشورهای عضو اکو، آنچه جهان سوم نامیده می شود توجه خاصی به دیپلماسی چندجانبه را به نمایش می گذارد. (دکتر محمدجواد ظریف و دکتر سیدمحمد کاظم سجادیپور، مقدمه)

۳- دیپلماسی عمومی^۶.

انواع فعالیت های دیپلماتیک که تابع روابط یک دولت با اتباع سایر کشورهاست. " دیپلماسی عمومی " نامیده می شوند. دیپلماسی توسط یک نهاد رسمی که نماینده یک کشور است، برای به عنوان مثال، توسط سفیران و کنسولگری ها ی وابسته به وزارت امور خارجه و در این نوع دیپلماسی، تجار، هنرمندان، سازمان های مردم نهاد آن کشور از طریق دانشگاه ها انجام می شود. مخاطب اصلی دو دیپلماسی عمومی مردم هستند. بر اساس این منطق، دیپلماسی عمومی به عنوان راهی برای بیان ابزارهای معین در خدمت اهداف دولت، در یک استدلال صرفا استراتژیک درک می شود. این رویه دیپلماتیک ارتباطی میتواند با هدف شکل دادن به محیطی باشد که در آن دولت در سیاست بین المللی خود از طریق جستجو برای تأثیر بر مخاطبان خارجی کلیدی عمل می کند. (رورن، ۲۰۰۷) با این نوع دیپلماسی، برای تغییر وضعیت منفی یک دولت در خارج از کشور اعمال می شود. یکی از بهترین نمونه های دیپلماسی عمومی، برنامه های مبادله بین المللی است که در این زمینه اعمال می شود. آموزش، بورسیه ها و سریال های تلویزیونی در حوزه فرهنگی.

۴- دیپلماسی مدنی^۷.

دیپلماسی مدنی نوعی از دیپلماسی است که ما به آن فعالیت های دیپلماتیکی می گوئیم که به صورت انفرادی بین آنها انجام میشود نمایندگان غیررسمی کشورها به عنوان مثال، در یک کنفرانس بین المللی دانشگاهی، می تواند نشان دهد که نویسندگان و دانشگاهیان به نمایندگی از کشورهای مختلف نظرات خود را در مورد یک موضوع مشترک به اشتراک می گذارند. امروزه می توان گفت که دیپلماسی مدنی در روابط دیپلماتیک موثرتر است. در محور جهانی شدن که ما آن را نظم نوین جهانی می نامیم، دیپلماسی مدنی از طریق "سازمان های مدنی" انجام می شود. سازمان هایی مانند، IHH حقوق بشر و آزادی ها و بنیاد امداد بشردوستانه یا یونیسف، صندوق کمک به کودکان سازمان ملل متحد، نوعی دیپلماسی مدنی را در طول جنگ انجام می دهد.

۵- دیپلماسی سران^۸.

نوع دیپلماسی سران، دیپلماسی سطح بالا است که با مشارکت سران کشورها انجام می شود. خودشان تحولات فناوری ارتباطات و حمل و نقل در نیمه دوم سال قرن بیستم دیپلماسی اجلاس سران را در نظام دوقطبی توسعه داده اند. مهمترین مزیت از این نوع دیپلماسی این است که معتبرترین افراد را در موضوع بحث آورده و تضمین می کند که در زمان کوتاه تری به نتیجه برسد.

⁶ Public Diplomacy

⁷ Civil diplomacy

⁸ Heads of diplomacy

۶- دیپلماسی کنفرانس^۹

این دیپلماسی چند جانبه یک ویژگی بسته دارد. پذیرفته شده است که با کنگره ۱۶۴۸ ظهور کرد و ستفان دیپلماسی کنفرانسی، یعنی حل مشکلات بین کشورهای اروپایی از طریق جلسات پس از کنگره وین در سال ۱۸۱۵ اهمیت یافت. کشورهای اروپایی سعی در حل مشکلات مختلف داشته اند مشکلات در کنفرانس ها این دیپلماسی در دوران بین دو جنگ نیز مهم بود .

(کنفرانس تهران اسم رمز : یوریکا با شرکت وینستون چرچیل، فرانکلین دلانو روزولت و ژوزف استالین از ۶ تا ۹ آذرماه ۱۳۲۲ (۲۸ نوامبر تا ۱ دسامبر ۱۹۴۳) به صورت سری و محرمانه در سفارت شوروی در تهران، پایتخت ایران برگزار شد .

۷- دیپلماسی پارلمانی^{۱۰}

در دوران بین دو جنگ، نوع دیپلماسی پارلمانی با جامعه ملل شروع به توسعه کرد . افزایش تعداد سازمان های بین المللی وجهانی شدن سازمان ملل متحد افزایش یافته است اهمیت دیپلماسی پارلمانی این دیپلماسی یک ویژگی دیپلماسی باز دارد. طرفین به دیپلماسی اعضای سازمان مذکور هستند . یکی از شاخصه های دیپلماسی عمومی، افزایش اعتماد عمومی به نقش پارلمان در حوزه سیاست خارجی است. عناصری چون صداقت، رعایت ارزش ها و شفافیت عملکرد نمایندگان، اعتماد عمومی به قانون گذاران را افزایش می دهد. توجه به عناصر دیپلماسی عمومی، نفوذ قدرت نرم حاکمیت در هر دو بعد داخلی و خارجی را تقویت می کند. مقصود از منابع نرم افزاری قدرت، آن طیف از منابع قدرت اند که در نهایت استعداد و توان جذب بازیگر را شکل می دهد و جذابیت و پذیرش اقناعی سیاست های حاکمیت از طرف بازیگران داخلی و خارجی را افزایش می دهد. در این چارچوب، دیپلماسی عمومی پارلمانی بیشتر بر جنبه های هویتی و نرم افزاری قدرت تأکید دارد. (ناصرعلی منصوریان؛ عزت اله اکبری، صفحه ۲۱۳-۲۳۹)

۸- دیپلماسی شاتل^{۱۱}

دیپلماسی شاتل که در نتیجه سهولت حمل و نقل پدید آمد، این فرصت را فراهم می کند مشکل را با روش تماس مداوم بین طرفین حل کنید. وزیر خارجه سابق آمریکا هنری کیسینجر در حل مشکلات خاورمیانه از دیپلماسی شاتل بسیار استفاده کرده است . دیپلماسی شاتل که دیپلماسی رفت و برگشتی هم نامگذاری می شود روشی است که براساس آن یک مقام بلندپایه با اختیاراتی قابل توجه مستقیماً پیام رسان دو طرف اختلاف یا تخاصم می شود و به میانجیگری می پردازد . این اتفاق عموماً در رابطه با کشورها یا دولت هایی رخ می دهد که در وضعیت دشمنی یا جنگ هستند و یا در شکل دیگر، هیچگونه روابط دیپلماتیکی با یکدیگر ندارند.

۹- دیپلماسی هسته ای^{۱۲}

این نوع دیپلماسی با تأثیر گذاری سلاحهای هسته ای بز موازنه قوا در عرصه بین الملل پدیدار شده است. سیاست های آمریکا و اروپا تا زمان دستیابی کشورهای گروه ۵+۱ به توافق ژنو، لوزان و وین، مبتنی بر چالش های امنیتی بوده است. علت اصلی چنین چالش هایی را باید تغییرات ایجاد شده در موازنه قدرت منطقه ای و مخالفت بازیگران مؤثر سیاست جهانی با الگوهای رفتاری ایران ارزیابی کرد. الگوی کنش راهبردی آمریکا در فرایند برنامه جامع اقدام مشترک مبتنی بر نشانه هایی از دیپلماسی اجبار برای محدودسازی قدرت راهبردی ایران بوده است. روندهای مدیریت بحران در روابط ایران با کشورهای ۵+۱ براساس نشانه هایی از دیپلماسی هسته ای شکل گرفته است. چنین فرایندی نتوانست اهداف راهبردی آمریکا را تأمین نماید. خروج دونالد ترامپ از برجام، نشانه چنین وضعیتی است. درچنین شرایطی و براساس نگرانی های امنیتی ژئوپلیتیکی ناشی از توان موشکی جمهوری اسلامی ایران، مجاورت جغرافیایی کشورهای اروپایی با ایران را از مهم ترین دلایل استمرار حضور اروپا در برجام می توان قلمداد نمود. (طباطبایی ، ذوالقدرنی، ۱۳۹۷)

⁹ Conference Diplomacy¹⁰ Parliamentary diplomacy¹¹ Shuttle diplomacy¹² Nuclear diplomacy

۱۰- دیپلماسی پیشگیرانه.^{۱۳}

براساس بند یک ماده ۲۴ منشور ملل متحد؛ به منظور تامین اقدام سریع و موثر از طرف ملل متحد، اعضای آن مسئولیت اولیه حفظ صلح و امنیت بین‌المللی را به شورای امنیت واگذار می‌نمایند و موافقت می‌کنند که شورای امنیت در اجرای وظایفی که به موجب این مسئولیت برعهده دارد از طرف آنها اقدام نماید. در اجرای این وظیفه شورای امنیت براساس تمهیدات "فصل ششم" برای حل و فصل مسالمت‌آمیز اختلافاتی که ادامه آنها ممکن است، حفظ صلح و امنیت بین‌المللی را به خطر اندازد و یا به موجب فصل هفتم در مورد اعمالی که تهدید علیه صلح، نقض صلح و یا عمل تجاوز محسوب می‌شوند، تصمیم می‌گیرد. دیپلماسی پیشگیرانه با سازمان ملل متحد به منظور حفظ صلح برقرار شده است. اتخاذ رویکرد و نگاه به مسئله ساختار-آژانس در روابط بین الملل به ویژه در مطالعه دیپلماسی به‌عنوان فرآیند مذاکره و دیپلماتها به‌عنوان مذاکره کننده مناسب است. همانطور که (گلن وساسکیند، ۲۰۱۰) اشاره می‌کنند، مذاکره به‌عنوان یک فرآیند دیپلماسی صرفاً یک عمل ارتباطی نیست. مذاکره به‌عنوان یک فرآیند و نقش برای دیپلمات‌ها... فرآیند سیاسی که توسط آن نهاد های سیاسی، عموماً دولت‌ها، روابط رسمی را با یکدیگر در یک محیط بین‌المللی برقرار می‌کنند. با گسترش نهادهای شدن امور بین‌الملل از طریق فرآیند های دیپلماتیک کلاسیک، و با درگیر شدن در روابط متقابل توسط نهادهای سیاسی غیر از دولت‌ها -مانند سازمان های بین‌المللی و فراملی، نهاد های سیاسی نوظهور- دیگر نمی‌توان دیپلماسی را نام برد.

۱۱- دیپلماسی خاموش.^{۱۴}

نوع دیگری از دیپلماسی که در چارچوب سازمان ملل و سازمان های وابسته به آن پدیدار شد، سکوت است دیپلماسی خاموش توسط کشورهای کوچک آسیا و آمریکای لاتین، به ویژه آفریقا، استفاده می‌شود به دلایل مالی نمیتواند نمایندگی های دیپلماتیک باز کند.

۱۲- دیپلماسی دوجانبه.^{۱۵}

«در تعامل و مناسبات دو جانبه همواره باید تنظیم روابط مد نظر باشد و به گونهای عمل شود که طرف مقابل احساس کند هرگونه رفتار مثبت و یا منفی، دارای واکنش و نتیجه متناسب با آن خواهد بود.» (بیانات مورخه ۳۱ / ۴ / ۶۸) این نوع دیپلماسی شامل کلیه تماس های دیپلماتیک دوجانبه است که از طریق مقامات این دو صورت می‌گیرد کشور ها. اگر دولتی در هر کشوری سفارت یا کنسولگری داشته باشد، به طور مستمر دیپلماسی دوجانبه انجام می‌دهد با آن کشور به‌عنوان نمونه ای از دیپلماسی دوجانبه، در نتیجه افزایش تعداد روسیه شهروندانی که از روسیه برای تعطیلات یا سرمایه گذاری به آنتالیا می‌روند، در ژانویه ۲۰۰۶، پس از دوجانبه تماسهای دیپلماتیک بین مقامات فدراسیون روسیه و جمهوری ترکیه، تصمیم برای افزایش جایگاه دیپلماتیک کنسولگری در آنتالیا اعطا شد و وضعیت دیپلماتیک آن سرکنسولگری داده شد. وقتی به زمان های قدیم نگاه می‌کنیم، این روش دیپلماسی اغلب مورد استفاده قرار می‌گرفت در یونان و روم باستان و برای برقراری ارتباط و حل مشکلات بین این دو استفاده می‌شد.

۱۳- دیپلماسی فرهنگی.^{۱۶}

اینکه ما مکرر گفته‌ایم و می‌گوییم که توطئه فرهنگی در جریان است و من آن را به عیان در مقابل خودم مشاهده می‌کنم، متکی به استدلال است. شعار نمی‌دهم، من این را مشاهده می‌کنم. امروز دشمن با شیوه بسیار زیرکانه‌ای در داخل، در حال یک جنگ و مبارزه تمام‌عیار فرهنگی علیه ماست (بیانات در دیدار با مسئولین و کارگزاران نظام؛ ۲۳ مهر ۱۳۸۰)

¹³ Preventive diplomacy¹⁴ silent diplomacy¹⁵ Double diplomacy¹⁶ Cultural diplomacy

دیپلماسی فرهنگی نمونه بارز و اعلاای اعمال قدرت نرم است که به کشورها این امکان و توان را می‌دهد که در طرف مقابل نفوذ کنند و او را از طریق عناصری چون فرهنگ، ارزش و ایده‌ها ترغیب به همکاری کنند. از دیدگاه جوزف نای که یکی از مطرح‌ترین صاحب‌نظران این حوزه است، یک چنین رویکردی در تعارض کامل با قدرت سخت قرار دارد که در آن تسخیر کردن از طریق «نیروی نظامی و قوه قهریه» حرف اول را می‌زند. (نای، ۲۰۰۳) دیپلماسی فرهنگی از آن جهت که به یک کشور امکان می‌دهد که فرهنگ، جامعه و مردمش را به دیگران معرفی کند و همچنین از طریق فزونی بخشیدن به ارتباطات خصوصی بین مردم کشورهای گوناگون، کشورها را قادر می‌سازد که ایده آل‌های سیاسی و سیاست‌هایشان را در انظار افکار عمومی بسیار جذاب سازند. وقتی فرهنگ کشوری شامل ارزش‌های جهانشمول شود، کسب نتایج دلخواه برای آن کشور افزایش می‌یابد. برنامه‌هایی که در قالب دیپلماسی فرهنگی به اجرا درمی‌آیند، از آنجا که موجب گسترش ارتباطات میان مردم کشورهای مختلف می‌شود، زمینه ساز برقراری روابط مستحکم و دوستانه میان کشورها را فراهم می‌سازد

۱۴- دیپلماسی زیست محیطی.^{۱۷}

بر این اساس، مکتب اندیشه دیپلماتیک مبتکر موری، تقسیم‌بندی بین رویکردهای دولت محور و رویکردهای نوپای دیپلماسی را نه تنها تصنعی، بلکه به‌عنوان یک بحث عقیم و غیرسازنده برسر دیپلماسی می‌بیند که مانع پیشرفت به سمت نوآوری نظری می‌شود. تأکید ملیسنبر «مکانیسم نمایندگی، ارتباطات و مذاکره که از طریق آن دولت‌ها و دیگر بازیگران بین‌المللی تجارت خود را انجام می‌دهند» همانطور که پیشنهاد اسمیت که امروزه، دیپلماسی نه تنها به آن اشاره دارد. برای پیشبرد منافع ملی و تمرین متقاعدسازی بلکه برای مدیریت به ویژه پس از ظهور بازیگران غیردولتی جدید در دوران پس از سرما دوران جنگ، از جمله سازمان‌های غیردولتی، (NGOs) (سازمان‌های بین‌دولتی)، (IGOs) و (شرکت‌های چند ملیتی (MNCs)). علاوه بر این، در حالی که مسائل «سنتی» جنگ و صلح همچنان بر بسیاری از عرصه‌های دیپلماتیک تسلط دارند، جامعه بین‌الملل نیز با چالش‌های «جدیدتر» مانند تروریسم، مهاجرت، گرمایش جهانی و بیماری‌های همه‌گیر مواجه است که نه تنها ملی، اما مرزها نیز نیازمند همکاری دیپلماتیک بین بازیگران دولتی و غیردولتی هستند (کریگ، ۱۹۸۳، پوچالا، ۱۹۹۵، هاکنینگ، ۲۰۰۴) جهان با قرن نوزدهم وارد عصر ماشینی شدن و تکنولوژیک شده است و این باعث شده است به آلودگی نظم اکولوژیکی جهان. در نتیجه رشد تغییرات بارها موضوع دستور کار در عرصه بین‌المللی بوده است. با توجه به دلایل ذکر شده، جمعیت و آلودگی زیست محیطی، مشکلات زیست محیطی مانند کمبود آب، کاهش تنوع زیستی، آلودگی‌های هسته‌ای و آب و هوا

۱۵- دیپلماسی بشردوستانه.^{۱۸}

دیپلماسی بشردوستانه مانند دیگر انواع دیپلماسی در قرن بیست و یکم ظهور کرد. در نتیجه از جنگ در محیط بین‌المللی با جهان در حال جهانی شدن، «دیپلماسی بشردوستانه» آغاز شده است مانند سایر حوزه‌های دیپلماسی مهم باشد. اگرچه این نوع دیپلماسی نوع جوانی از دیپلماسی است، اما در نتیجه جنگ‌های روزافزون در عرصه بین‌المللی به نوعی پیشرفته از دیپلماسی تبدیل شده است. ما می‌توان بیان کرد که مهمترین مصادیق این نوع دیپلماسی هلال احمر بین‌المللی و فدراسیون صلیب سرخ این نهادها که اصول بشردوستانه را در هر زمینه و در هر زمینه رعایت می‌کنند همه انواع جنگ، اهمیت زیادی در توسعه این نوع دیپلماسی دارند.

۱۶- دیپلماسی باز.^{۱۹}

دیپلماسی باز نوعی از دیپلماسی است که به‌عنوان نوعی مخالفت با دیپلماسی پنهان ظاهر می‌شود. در دیپلماسی باز، هدف شکلی از دیپلماسی است که در آن دو طرف در معرض دید و بررسی داخلی یا خارجی هستند.

¹⁷ Environmental diplomacy

¹⁸ Humanitarian diplomacy

¹⁹ open diplomacy

۱۷- دیپلماسی اجباری^{۲۰}

مفهومی بین دیپلماسی عمومی و دیپلماسی دفاعی وجود دارد، همانطور که بین صلح و جنگ وجود دارد. انتخاب و اتخاذ شیوه‌های ارتباطی توسط دیپلماسی عمومی که نوعی تمرین مسالمت آمیز روابط بین الملل است، آن را از قلمرو نظامی جدا می‌کند. این دومی با استفاده از نیروی نظامی بسیار مرتبط است. از چنین کاربرد های دیپلماتیک حذف شده و به قدرت سخت مرتبط است. دیپلماسی اجباری نوعی دیپلماسی بدون توسل به جنگ است.

دیپلماسی اجباری یک خط خاکستری بین جنگ و صلح در عرصه بین المللی است. این روش دیپلماتیکی است که برای حفظ صلح ملی و وضعیت موجود بین دولت ها از طریق آن استفاده می‌شود.

۱۸- دیپلماسی مخفی^{۲۱}

این نوع دیپلماسی در قرن هفدهم و نوزدهم در میان سفرای اروپا رایج بود. را هدف اصلی در دیپلماسی مخفی دستیابی به یک نتیجه مثبت از طریق ایجاد اتحادهای مخفیانه از طریق انجام است تمام دیدگاه ها و فعالیت هابه صورت مخفیانه. حتی اگر همه اتحاد ها به یک نتیجه مثبت برسند، این ارتباطات و تحرکات دیپلماسی ادامه دارد در اروپا این نوع دیپلماسی عموماً به عنوان کاخ توصیف می‌شد.

۱۹- دیپلماسی بدون دندان^{۲۲}

مفهومی که ما آن را دیپلماسی بدون دندان می‌نامیم، مفهومی است که عموماً توسط بریتانیایی ها استفاده می‌شود. این مفهوم در واقع بدین معنی است که نوعی از دیپلماسی که در مورد برخی موضوعات اظهارات تهدیدآمیز سیاسی می‌دهد، فقط به صورت شفاهی هشدار می‌دهد، اما تنها با ماندن در کلمات در این زمینه ناکارآمد باقی می‌ماند.

۲۰- دیپلماسی سخت^{۲۳}

ما اهل تجاوز به هیچ ملتی و هیچ کشوری نیستیم. ما در مقابل تهدید، تهدید می‌کنیم. (بیانات در دانشگاه افسری امام علی (ع) مورخه ۱۳۹۰/۸/۱۹)

دیپلماسی قدرت سخت به عنوان یک مفهوم در رشته روابط بین الملل به عنوان یک صلاحیت نوعی قدرت است که در آن وجود دارد خط مقدم رویکرد کلاسیک از سوی دیگر در رویکرد کلاسیک، دولت ها ی دارای نظامی قدرت بر دولت ها ی ارزشی تسلط دارد و اقتدار کنترل امور جهانی را دارد. ۳ نوع قدرت سخت وجود دارد

دیپلماسی امروز: الف - مداخله نظامی ب - دیپلماسی سرکوب گر ج - تحریم های اقتصادی .

۲۱- دیپلماسی قدرت نرم^{۲۴}

مفهوم قدرت نرم با استفاده از ابزارهای غیر اجباری مبتنی بر اقناع و جذب برای دستیابی به اهداف سیاست خارجی با مشارکت سایر بازیگران مشخص می‌شود. (نای، ۲۰۰۴) این رویکرد فرض می‌کند که ارتباط بین دیدگاه های ایدئولوژیک و ترجیحات سیاست در هسته اصلی این استراتژی قرار دارد. طرح قدرت نرم دولت بر سه ستون استوار است: ارزش های سیاسی، فرهنگ و سیاست خارجی.

اصطلاح "قدرت نرم" که برای اولین بار در اواخر دهه ۱۹۸۰ توسط ژرف نای، یکی از نظریه پردازان روابط بین الملل به معنای توانایی هر کشوری برای تحمیل سیاست و سیاست خود است اراده بر دولت دیگر، بدون اعمال زور یا زور بر دولت دیگر. به عنوان "مهارت" توصیف می‌شود. مقام معظم رهبری حضرت آیت الله العظمی خامنه‌ای از ابتدای دهه هفتاد، در ضرورت و اهمیت تهاجم

²⁰ Compulsory diplomacy

²¹ secret diplomacy

²² Diplomacy without teeth

²³ hard diplomacy

²⁴ Soft power diplomacy

فرهنگی و جنگ نرم دشمن علیه جمهوری اسلامی تبیین‌های فراوانی داشته‌اند. ایشان آرایش تهاجمی فرهنگی دشمن را علیه انقلاب بسیار خطرناک معرفی کرده، در اهمیت جنگ نرم، خطر آن را «برابر با جنگ نظامی» معرفی می‌کنند (دفتر نشر مقام معظم رهبری، ۱۳۸۹). همچنین معظم له معتقدند: «امروز فوری‌ترین هدف دشمنان، تسخیر پایگاه‌های فرهنگی در کشور است.» (پیام کنگره جامعه اسلامی دانشجویان در مشهد، شهریور ۱۳۸۰). در اینجا به چند مورد از مهم‌ترین بیانات معظم له در ارتباط با ضرورت و اهمیت جنگ نرم اشاره می‌شود:

تهاجم فرهنگی را نباید انکار کرد، وجود دارد. به قول امیرالمومنین (صلوات الله علیه)، «من نام لم ینم عنه»، اگر شما را در سنگر خواب برد، معنایش این نیست که دشمن هم در سنگر مقابل خوابش برده است، تو خوابت برده، سعی کن خود را بیدار کنی (دیدار با اعضای شورای انقلاب فرهنگی؛ ۲۰ آذر ۱۳۷۰) من یک وقت گفتم اینها دارند شیخون فرهنگی می‌زنند. این راست است و خدا می‌داند که راست است، بعضی نمی‌فهمند، یعنی صحنه را نمی‌بینند. کسی که صحنه را می‌بیند ملتفت است که دشمن دارد چه کار می‌کند و می‌فهمند که شیخون است و چه شیخونی هم هست! (دیدار با کارگران و فرهنگیان کشور به مناسبت روز کارگر و روز معلم، ۱۵ اردیبهشت ۱۳۷۲)

وقتی انسان، تجهیز، صف‌آرایی، دهان‌های با حقد و غضب گشوده شده و دندان‌های با غیظ فشرده شده علیه انقلاب، امام خمینی و آرمان‌های نظام اسلامی را می‌بیند وجود این جنگ نرم را باور می‌کند هرچند ممکن است عده‌ای اینها را نبینند (دیدار با جمعی از شعرا؛ ۱۴ مهر ۱۳۸۸)

امروز آرایش تهاجمی فرهنگی بسیار خطرناکی علیه انقلاب به وضوح مشاهده می‌شود، زیرا جهان اسلام بیدار و هوشیار شده است. از این رو تهاجم فرهنگی دشمن با گذشته تفاوت بسیار دارد و شکل جدیدی پیدا کرده است و برای مقابله با آن باید با شناخت و آگاهی کامل عمل کنیم (دیدار اعضای شورای عالی انقلاب فرهنگی؛ ۲۰ آذر ۱۳۷۰).

جنگ نرم از دیدگاه رهبر انقلاب اسلامی: حقیقت آن است که امپراتوری بین‌المللی زر و زور، به سردمداری امریکا، با همه توان خود در برابر تأثیر جمهوری اسلامی ایران بر جهان اسلام، به جدّ و جهد مشغول است. رژیم امریکا و شبکه بین‌المللی صهیونیسم با مایوس شدن از مقابله نظامی و اقتصادی با ایران اسلامی، اینک بر تلاش تبلیغی و سیاسی خود افزوده‌اند. (پیام رهبری به حجاج بیت الله الحرام؛ ۲۸ اسفند ۱۳۷۷).

۲۲- دیپلماسی دفاعی^{۲۵}

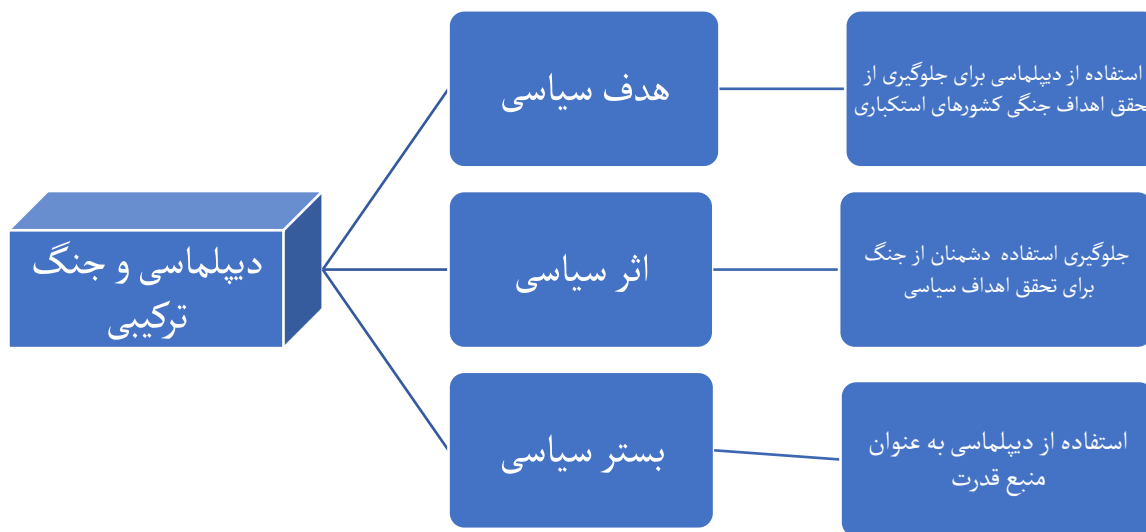
دیپلماسی دفاعی می‌تواند نوع خاصی از دیپلماسی عمومی باشد. والین تعریف مفیدی از دیپلماسی دفاعی ارائه می‌دهد: «ارتباطات نظامی و ایجاد روابط باعموم مردم و مخاطبان نظامی خارجی به منظور دستیابی به یک هدف سیاست خارجی» مفهوم «دیپلماسی دفاعی» عبارت است از انجام مذاکرات و ایجاد روابط بین ارتشها، توسط دیپلماتهای نظامی که هدف از آن، تأثیرگذاری بر محیطی است که نیروی نظامی در آن فعالیت می‌کند. (عسگری و مینایی، ۱۴۰۲) دیپلماسی دفاعی مفهومی نوین در سیاست بین‌الملل است. هدف از دیپلماسی دفاعی تأمین اهداف عالی یک نظام سیاسی در راستای منافع و امنیت ملی با استفاده از سیاست دفاعی است. (حاتمی و احدی، ۱۴۰۲) دفاع از مظلوم، همیشه یک نقطه درخشان است، کنار نیامدن با ظالم، رشوه نپذیرفتن از زورمند و زرمند، پافشاردن بر حقیقت، اینها چیزهایی است که هیچ وقت در دنیا کهنه نمی‌شود، اینها را باید دنبال کنیم، اصول اینهاست. (بیانات مورخه ۸/۸/۸۰) اکنون با توجه به تعاریف و معرفی برخی از واژه‌های مرتبط می‌توان پی برد که دوگانگی در تعریف دیپلماسی می‌تواند در مواقعی به محل اختلاف تبدیل شود به ویژه زمانی که اهداف ملی و جهانی در تضاد باشند تنش‌سواالات آشکاری را در مورد چگونگی آشتی دادن اولویت‌های ملی و جهانی و متعاقباً ابزارهای موجود در اختیار دیپلمات‌ها برای آشتی دادن چنین معضلاتی ایجاد می‌کند. دیپلماسی همه‌جانبه و هماهنگ نمایندگان دیپلماتیک کشورهای شریک علیه کشور هدف برای به انزوا کشیدن آن در عرصه‌های منطقه‌ای و بین‌المللی را می‌توان دیپلماسی یا عملیات دیپلماتیک

²⁵ Defense diplomacy

نامید؛ که یکی از مولفه‌های تاثیرگذار در جنگ ترکیبی است (پورحسن، ۱۳۹۶، ۳۲) دیپلمات‌های آمریکا سال‌ها است که در جهت دور کردن کشورهای مختلف از ایران تلاش می‌کنند. یک نمونه آن مجاب یا مطیع کردن بعضی کشورهای جهان جهت تصویب کردن قطعنامه‌های ضد ایرانی تحریم‌های اقتصادی، نقض حقوق بشر و ... در شورای امنیت سازمان ملل بود. در دولت جدید آمریکا مهم‌ترین اقدام دیپلماتیک این کشور در راستای جنگ ترکیبی علیه ایران برگزاری نشست ورشو با حضور بیش از ۶۰ کشور جهان با هدف ایجاد اجماع بین‌المللی علیه ایران بود آمریکا در این نشست کوشید با ترغیب کشورهای اروپایی به خروج از برجام زمینه انزوای دیپلماتیک ایران را فراهم آورد در واقع این کشور در این نشست درصدد درآمد تا با نشان دادن ایران به‌عنوان مهم‌ترین عامل بی‌ثباتی در خاورمیانه یک جبهه گسترده علیه ایران به وجود آورد.

در کنار اقدامات دیپلماتیک مستقیم آمریکا علیه ایران باید به دیپلماسی نیابتی این کشور علیه ایران نیز اشاره نمود اکنون برخی از کشورهای منطقه وظیفه جنگ دیپلماتیک نیابتی از طرف آمریکا علیه عمق استراتژیک انقلاب اسلامی را به عهده گرفته اند؛ که بعد از عدم موفقیت در دستیابی به هدف تسلط هژمونیک بر منطقه که عامل این شکست‌ها را ایران می‌داند جنگ پنهان و آشکاری را علیه ایران به راه انداخته که در عرصه دیپلماسی می‌توان به وادار کردن کشورهای عربی هر چند کوچک به قطع روابط دیپلماتیک با جمهوری اسلامی و نیز نشست ریاض با مشارکت ۴۰ کشور عربی و اسلامی و نیز حضور دونالد ترامپ در این نشست اشاره کرد در دیپلماسی نیابتی باید به دیپلماسی اجبار ایالات متحده علیه ایران نیز یاد کرد این نوع از دیپلمات دیپلماسی که ترکیب هوشمندانه دو گزینه تهدید و دیپلماسی است. (دلورپور و دهقانی فیروزآبادی، ۱۳۹۶: ۱۲۴)

در دولت ترامپ به کرات مورد استفاده قرار گرفت رئیس جمهور آمریکا درباره ایران از یک سو لفاظی‌های تند و از سوی دیگر دعوت به مذاکره را در دستور کار قرار داده است رهبران آمریکا در شرایطی از مذاکره دیپلماتیک و درهای باز گفتگو برای حل مشکلات ایران و آمریکا سخن می‌گویند که از گزینه‌های تصاعد فشار و تهدید نیز بهره می‌گیرند نشانه چنین تهدیداتی را می‌توان در ارتباط با رویکرد نهادهای سیاسی و کارگزاران اجرایی آمریکا ملاحظه کرد رهبران سیاسی آمریکا از مذاکره صحبت می‌کنند اما شکل جدیدی از تحریم‌هایی را هم علیه شهروندان ایرانی و هم علیه عالی‌ترین مقامات سیاسی و دیپلماتیک ایران را اعمال می‌کنند. (ابراهیمی، هادی، ۱۳۹۹)

اصول بنیادین سیاست خارجی ج ۱۱

عزت و حکمت و مصلحت، یک مثلث الزامی برای چارچوب ارتباطات بین المللی ماست . (بیانات مورخه ۶۲/۳/۳۶) بر اساس اصول بنیادین سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران در عرصه دیپلماسی اهدافی را دنبال می کند که اهم آنها در زیر آورده شده است.

۱. گسترش همکاریهای دوجانبه، منطقه ای و بین المللی
۲. ادامه پرهیز از تشنج در روابط با کشورها
۳. تقویت روابط سازنده با کشورهای غیر متخاصم
۴. بهره گیری از روابط برای افزایش توان ملی
۵. مقابله با افزون خواهی و اقدام متجاوزانه در روابط خارجی
۶. تلاش برای رهایی منطقه از حضور نظامی بیگانگان
۷. مقابله با تک قطبی شدن جهان
۸. حمایت از مسلمانان و ملت های مظلوم و مستضعف، به ویژه ملت فلسطین
۹. تلاش برای همگرایی بیشتر میان کشورهای اسلامی
۱۰. تلاش برای اصلاح ساختار سازمان ملل
۱۱. بهره گیری از روابط سیاسی با کشورها، برای نهادهای اقتصاد، افزایش جذب منابع و سرمایه گذاری خارجی و فناوری پیشرفته. گسترش بازارهای صادراتی ایران و افزایش سهم ایران از تجارت جهانی و رشد پرشتاب اقتصادی موردنظر در چشم انداز .
۱۲. تحکیم روابط با جهان اسلام و ارای^۱ه تصویری روشن از انقلاب اسلامی و تبیین دستاوردها و تجربیات سیاسی، فرهنگی و اقتصادی جمهوری اسلامی و معرفی غنی هنر و تمدن ایرانی و مردمسالاری دینی
۱۳. تلاش برای تبدیل مجموعه کشورهای اسلامی و دوست منطقه به یک قطب منطقهای اقتصادی، علمی، فناوری و صنعتی
۱۴. تقویت و تسهیل حضور فرهنگی جمهوری اسلامی ایران در مجامع جهانی و سازمانهای فرهنگی بین المللی
۱۵. تقویت هویت اسلامی و ایرانی ایرانیان خارج از کشور، کمک به ترویج زبان فارسی در میان اَنان، حمایت از حقوق اَنان و تسهیل مشارکت آنان در توسعه ملی فصلنامه مطالعات دفاعی استراتژیک، (۱۴۰۲)

نتیجه گیری و ارائه پیشنهاد

به کارگیری عملیات تاثیرمحور در قالب بعد پنجم جنگ در انحصار هیچ بازیگری نیست و به همین سبب است که می توان متناسب با تنوع بازیگران جنگ آینده، نسخه های متعدد عملیات تاثیرمحور را انتظار داشت. این رویکرد مفهوم تاثیرمحوری را از انحصار ادبیات نظامی غربی خارج می سازد و به ما فرصت میدهد تا با تامل در آن، زیرساخت نظری مناسبی برای تدوین یک دکترین بومی ایجاد کنیم. هدف اصلی جنگ ترکیبی استکبار علیه جمهوری اسلامی معطوف به یک هدف و یک عرصه نمی باشد بلکه با استفاده از ابزارها و روش های متفاوت، اهداف چندگانه ای را دنبال می کند. نتیجه جنگهای ترکیبی این است که در اینگونه جنگها از ابزارهای گوناگون قدرت در ابعاد مختلف و در چندین سطح به گونه ای همزمان و هماهنگ استفاده می شود. این کار به بازیگر جنگ ترکیبی اجازه می دهد که از ابزارهای متفاوت (MPECI) که در اختیار دارد، برای حمله هماهنگ و همه جانبه به نقاط آسیب پذیر هدف استفاده کند. ابزار قدرت مورد استفاده، به تواناییهای بازیگر جنگ ترکیبی، آسیب پذیرهای درک شده از دشمن، اهداف سیاسی بازیگر و نوع برنامه ریزی بازیگر برای دستیابی به آن اهداف بستگی دارد؛

بنابراین، ماهیت جنگ ترکیبی، مانند همه درگیریها و جنگها، به بستر آن وابسته است. عناصر کلیدی جنگ ترکیبی استکبار جهانی علیه جمهوری اسلامی دارای چند پازل مشخص همچون تحریمهای اقتصادی، کاهش مشروعیت سیاسی ایران در بین جوامع سیاسی، اقدامات و فعالیت‌های برنامه‌ریزی شده نظامی در منطقه خاورمیانه، به کارگیری بازیگران غیردولتی با هدف آسیب رساندن به امنیت پایدار ایران، جنگ اطلاعاتی، عملیات روانی و فشارهای حقوقی و مدنی بین المللی با بهره‌گیری از انواع دیپلماسی‌های ذکر شده است و به طور کلی هدف اصلی کشورها از پرداختن به دیپلماسی پیشبرد سیاست‌های دفاعی-امنیتی در عرصه بین الملل و به تبع آن ایجاد روابط بین الملل پایدار و بلند مدت به واسطه روابط سیاسی دانست که با شناخت صحیح در شرایط کنونی می‌توان از بروز آسیبهای جدی و جبران ناپذیری بر کشور جلوگیری نمود؛ و گاه این شیوه‌های دیپلماسی مثل یک شمشیر دولبه است و در صورت شناخت به به‌کارگیری نیروهای متعهد و توانمند می‌توان به مدیریت آن پرداخت و مسیر پیشرفت و ترقی را فراهم ساخت و نسبت به خنثی سازی نقشه‌های شوم کشورهای استکباری واکنش مناسب نشان داد. دوگانگی در تعریف دیپلماسی می‌تواند در مواقعی و محل اختلاف تبدیل شود به ویژه زمانی که اهداف ملی و جهانی در تضاد باشند. تنش‌سوال‌ات آشکاری را در مورد چگونگی آشتی دادن اولویت‌های ملی و جهانی و متعاقباً ابزارهای موجود در اختیار دیپلمات‌ها برای آشتی دادن چنین معضلاتی ایجاد می‌کند.

براین اساس چند توصیه و پیشنهاد راهبردی جهت آمادگی و مقابله با جنگ ترکیبی استکبار جهانی علیه جمهوری اسلامی در فضای دیپلماسی بین المللی ارائه می‌گردد:

- ۱ - استحکام و تقویت روحیه معنویت در بین مسئولین و مردم و بالا بردن اعتماد عمومی به سیاست خارجی
- ۲ - توجه بنیادی به رشته‌های علوم انسانی و تربیت متخصصین عرصه‌های دیپلماسی و ساخت درونی با ایجاد ساختارهای قدرتمند در راستای مدیریت جنگ ترکیبی
- ۳ - ایجاد ائتلافهای متعدد با کشورهای همسایه و جهان بر اساس فرهنگ و منافع مشترک
- ۵ - شبکه سازی و بهره‌گیری از مجموعه‌های رسمی و غیر رسمی در راستای شناخت و ارائه راه حلها و پیشنهادات و تجزیه و تحلیل‌های صحیح روابط بین المللی

پیشنهادهای پژوهش‌های آتی

- ۱- با توجه به ماهیت پیچیده و مبهم جنگ ترکیبی در بعد دیپلماسی، پژوهشگران سایر ابعاد و مولفه‌های مورد استفاده استکبار جهانی علیه جمهوری اسلامی را موضوع تحقیق
- ۲- بررسی و ارایه راهبرد‌های عملیاتی جهت مقابله با استکبار جهانی از بعد دیپلماسی

منابع

۱. ابراهیمی هادی مقاله رویکرد ایالات متحده آمریکا در مواجهه با جمهوری اسلامی ایران فصلنامه پژوهش‌های روابط بین الملل دوره دهم شماره دوم تابستان ۱۳۹۹
۲. ابراهیمی هادی مقاله رویکرد ایالات متحده آمریکا در مواجهه با جمهوری اسلامی ایران فصلنامه پژوهش‌های روابط بین الملل دوره دهم شماره دوم تابستان ۱۳۹۹
۳. اسکندری، ابوالفضل و آقاسینی، علیرضا، مقاله کاربست دیپلماسی عمومی در صدور انقلاب، زمستان ۱۳۹۴، شماره ۴۳
۴. بیانات رهبر انقلاب در اجتماع زائران و مجاوران حرم مطهر رضوی، ۱۴۰۲
۵. پورحسن، ناصر، مقاله عمق راهبردی هوشمند جمهوری اسلامی ایران در خاورمیانه، ۱۳۹۶، شماره ۷۹
۶. پیرزاده اشکان و کمالی نوید، کتاب دیپلماسی دفاعی، مرکز آموزشی و پژوهشی شهید صیاد شیرازی، زمستان ۱۴۰۲
۷. حاتمی و احدی، مقاله دیپلماسی دفاعی جمهوری اسلامی ایران، ۱۴۰۲

۸. دلاورپور، مصطفی و دهقانی فیروز آبادی، سیدجلال مقاله دیپلماسی تقنینی کنگره آمریکا در قبال جمهوری اسلامی ایران، پاییز ۱۳۹۷، شماره ۲۶
۹. دن هارد وآساف سینیور، مقاله برگرفته از مصاحبه با ۱۹۸ سفرای دولتی و از لنز تفسیرگرا برای ارائه مفهوم دیپلماسی، مارس ۲۰۲۰
۱۰. راجی، محمد هادی، مقاله‌ای با عنوان بایسته های حکمرانی در جمهوری اسلامی ایران. اولین همایش بین المللی حکمرانی و کشور داری در ایران، ۱۴۰۰
۱۱. رستمی، علی، مقاله عوامل امنیتی موثر در بروز جنگ ترکیبی توسط گروه های تارشرگی در غرب آسیا، فصلنامه مطالعات جنگ، دوره ۳ شماره ۹، سال ۱۴۰۰
۱۲. سایت امام خامنه ای. ۱۳۹۵
۱۳. ستاری خواه، علی، مقاله ماهیت صحنه جنگ ترکیبی آینده ی احتمالی علیه جمهوری اسلامی ایران در افق ۱۴۰۴، آینده پژوهی دفاعی، سال اول، تابستان ۱۳۹۵ شماره ۱
۱۴. صحیفه نور، خطاب به مراجع اسلام، روحانیون سراسر کشور و . . . ۶۷/۱۲/۳ جلد ۲۱، ص ۹۴
۱۵. طباطبایی، سید محمد و ذوالقدر نیا، حسین مقاله با عنوان دیپلماسی هسته ای ایران و اروپا و تاثیر آن بر امنیت بین الملل با تاکید خروج آمریکا از برجام، ۱۳۹۷
۱۶. فرهنگ لغت دهخدا
۱۷. فصلنامه مطالعات دفاعی استراتژیک، سال بیست و یکم، شماره ۹۲، تابستان ۱۴۰۲
۱۸. قادری کنگاوری، روح اله، مقاله جنگ ترکیبی آمریکا علیه جمهوری اسلامی ایران به روایت دیپلماسی و مذاکره؛ از دیپلماسی اجبار تا بازدارندگی اطلاعاتی، فصلنامه مطالعات راهبردی آمریکا، دوره ۲، شماره ۴، سال ۱۴۰۲
۱۹. قرآن کریم
۲۰. محمدی نجم، سید حسین. کتاب جنگ شناختی، بعد پنجم جنگ، انتشارات موسسه آموزشی و تحقیقاتی صنایع دفاعی، ۱۳۹۳
۲۱. منصوریان، ناصرعلی وکبری عزت اله مقاله جایگاه و اهمیت دیپلماسی پارلمانی در جمهوری اسلامی ایران- دوره ۱۰، شماره ۱، شهریور ۱۳۹۹، صفحه ۲۱۳-۲۳۹

22. Bachmann, S. D. and Gunneriusson, H. (2015). Russia's hybrid war in the east: The integral nature of the information sphere. *Georgetown Journal of International Affairs*, Fall 2015 pp. 198-211 57
23. Cullen, P. J. & Reichborn-Kjennerud, E, 2017: 9
24. -Dan Hart1&، Asaf Siniver2،The Meaning of Diplomacy، Birmingham Business School، University of Birmingham، Birmingham B15 2TT، United Kingdom
25. Elvin، Abdurahmanli، Definition of diplomacy and types of diplomacy used between States1002317-2000617.pdf September 2021
26. Galeotti، M. (2014). The 'Gerasimov doctrine' and Russian non-linear war.
27. Hoffman، F. G. (2009). Hybrid warfare and challenges. National Defense Univ Washington
28. Korybko، A. (2015). Hybrid Wars: the indirect adaptive approach to regime change. The People's Friendship University of Russia Dc Inst For National Strategic Studies.
29. Natalia Grincheva، The past and future of cultural diplomacy، <http://dx.doi.org/10.1080/10286632.2023.2183949>، Melbourne، Victoria، Australia

30. Perry, B. (2015). Non-linear warfare in Ukraine: The critical role of information operations and special operations. *Small Wars Journal*, 14, 1-30
31. Statement of Dr. Bruce Hoffman, testimony presented to the HASC Subcommittee on Terrorism, Unconventional Threats and Capabilities on February 16, 2006. Accessed at www.rand.org/pubs/testimonies/CT255/.
32. William S. Lind. "The Changing Face of War: Into the Fourth Generation", 1989, p. 1